

*prof. MUDr. František Tichý, CSc.
Ústav anatomie, histologie a embryologie
FVL VFU, Palackého 1 – 3, 612 42 Brno*

OPONENTSKÝ POSUDEK

na doktorskou disertační práci MUDr. Jiřího Uhlíka: „**Vliv různých experimentálních, diagnostických a terapeutických zásahů na buňky epitelu dýchacích cest**“.

Disertační práce MUDr. Jiřího Uhlíka, studenta doktorského studia 2. LF UK v Praze, byla předložena v jednom svazku, který čítá 171 stran včetně seznamu písemnictví (245 ! citací vesměs současné zahraniční literatury). Její součástí je rovněž soubor 16 přehledných tabulek a 103 obrazů, převážně elektronogramů většinou excelentní kvality. Obrazy jsou doplněny instruktivním popisem.

Práce je psána dobrou češtinou a je členěna poněkud netradičně, nicméně do přehledných kapitol, což umožňuje čtenáři rychlou a solidní orientaci v popisované problematice. V poněkud stručné úvodní kapitole (8 stran) autor prokázal, že má fundovaný přehled o dosavadních poznatcích v oblasti zkoumané problematiky. Také volba experimentálního souboru a použitá metodika zajišťují spolehlivou interpretaci získaných výsledků.

Význam zvoleného tématu pro rozvoj oboru

I když se jedná o práci v oblasti základního výzkumu, považuji ji za přínosnou vzhledem k tomu, že otázky spojené s problematikou struktury epitelu dýchacích cest, funkce jednotlivých, zde zastoupených buněčných typů a možnostech jejich ovlivnění jednak otevírají prostor pro navazující bádání teoretická, jednak hrají vysoce významnou úlohu v klinické praxi. Vždyť dýchací systém a jeho funkční stav bezprostředně ovlivňuje rozmanité biologické aktivity organismu, což samo o sobě je dostatečným důvodem k tomu, aby předmětná disertační práce byla považována za aktuální nejen jako základ pro další rozvoj morfologické vědy, ale i pro praktické využití.

Plnění vytčených cílů

Je škoda, že předložená disertace neobsahuje obvyklou kapitolu, ve které by byly cíle práce jasně formulovány. V úvodní kapitole a také na konci závěrečné kapitoly jsou ovšem uvedeny pasáže, ze kterých čtenář celkem jasně pochopí primární představu autora.

Cílem práce tedy bylo:

- doplnění a rozšíření poznatků o reakci jednotlivých typů buněk epitelu terminálního bronchiolu na působení acetylcholinu, adrenalinu,

bronchospasmolytik a kortikosteroidů, aminophyllinu, mukolytika ambroxolu a také o reakci na několikadenní hypoxii.

- Vzájemná komparace získaných výsledků
- Srovnání získaných poznatků s již dříve publikovanými výsledky studia reakce epitelu průdušnice na stejnou zátěž.

Dle názoru oponenta lze po kritickém zhodnocení konstatovat, že vytčených cílů bylo dosaženo.

Metodika práce

Autor použil pro zpracování materiálu a získání výsledků metody transmisní elektronové mikroskopie a prokázal perfektní zvládnutí technik, což dokumentuje svými kvalitními elektronogramy. K pokusům použitý experimentální soubor celkem 42 SPF samců králíka domácího plemene novozélandský bílý byl dostatečný. Oponent v této souvislosti předpokládá kladné vyjádření příslušné etické komise pro práci s laboratorními zvířaty. Parametry bronchiolárního epitelu byly rovněž zpracovány analyzátozem obrazu Lucia, získané výsledky vyhodnoceny statisticky s následným přehledným vyjádřením v tabulkách. Zvolené a v práci použité metody považují za adekvátní vytýčeným cílům a dosaženým výsledkům.

Výsledky práce a nové poznatky

Výsledky, které byly v průběhu zpracování materiálu získány, tvoří objemově cca polovinu práce a představují její nejvýznamnější část. Také seznam použité literatury čítající 245 titulů svědčí o poctivém přístupu autora k řešenému tématu. Popis nálezů je přehledný a je dokumentován jednak souborem instruktivních elektronogramů, jednak názorným tabulkovým vyjádřením zjištěných parametrů studovaných struktur. Je dobře, že obrazy i tabulky jsou zapracovány přímo v textu, což významně podporuje názornost a usnadňuje orientaci.

Autorova polemika s názory jiných badatelů na složení bronchiolárního epitelu, zastoupení jednotlivých buněčných typů a jejich ultrastrukturu je potěšitelně obsáhlá a zasvěcená.

Výsledky disertace jsou členěny do sedmi podkapitol a musím konstatovat, že objem získaných dat je úctyhodný. Součástí každé podkapitoly je i diskuse k poznatkům zjištěným po aplikaci konkrétní zátěže. V těchto pasážích práce navazuje a dále rozvíjí již dříve získané údaje z tracheálního epitelu. Nicméně, popis ultrastrukturálních parametrů jednotlivých buněčných typů zastoupených v epitelu terminálního bronchiolu je podrobný a profesionální a považují jej za velmi hodnotný – konečně přiložená fotodokumentace moje hodnocení potvrzuje. Pro lepší orientaci by však určitě prospělo doplnit některé elektronogramy popisem – např. šipkami, symboly apod.

Jako velmi přínosné lze hodnotit zjištění, že výstelka v jednotlivých etážích dýchacích cest reaguje na aplikovanou zátěž rozdílně, tedy rozdílná je i neurohumorální regulace. Na tomto místě by bylo vhodné objasnit, proč byla provedena komparace mezi reakcí Clara buněk v epitelu bronchiolu a pohárkových buněk tracheální výstelky. Jsou-li regulovány a tím i ovlivňovány rozdílně (jak vyplývá z uvedené diskuse), je asi obtížné tyto dva typy buněk srovnávat. To platí např. pro reakci po aplikaci salbutamolu (prep. Ventolin Inhaler) a beklometazonu (prep. Becotide Inhaler), to stejné i pro epitel po aplikaci aminophyllinu. Velmi rozdílná je i reakce sekrečních elementů v epitelu průdušnice a terminálního bronchiolu po aplikaci ambroxolu (prep. Mucosolvan).

V prezentovaných výsledcích není ovšem reakce pohárkových buněk ani dalších typů buněk epitelu průdušnice dokumentována, je pouze diskutována. V této souvislosti bych doporučoval všechny následující komparativní studie výstelky dýchacích cest doplnit o obrazovou dokumentaci tracheálního epitelu v tak přiměřeném rozsahu, jak podrobně jsou eventuelní difference diskutovány.

Kromě již výše uvedených mám k předložené práci ještě následující připomínky a dotazy:

- kapitola IV. Závěry je velmi obsáhlá a místy má charakter diskuse.
- V práci jsou terminologické nepřesnosti – např. lysosom, lysozom apod.
- Na str. 25 a dále (obr. 7) je struktura označovaná jako „řasinková vakuola“. Nemůže se jednat např. o záhyb povrchu buňky?
- Jak si disertant vysvětluje pozitivní ovlivnění ciliogeneze po aplikaci adrenalinu?
- V čem spočívá alterační vliv acetylcholinu na epitelie terminálního bronchiolu a proč jsou tak zřetelné ultrastrukturální difference v závislosti na dávce (0,5 – 0,1g)?
- Poměrně značný byl podíl alterovaných buněk i po aplikaci preparátu Placebo Inhaler. Proč?

Význam pro praxi a další rozvoj vědy

Předložená disertační práce významným způsobem zpřesňuje a doplňuje dosavadní poznatky o stavbě epitelu terminálního bronchiolu, o ultrastruktuře zde zastoupených typů buněk, o kvalitativních i kvantitativních změnách epitelu, vznikajících pod vlivem výše uvedené zátěže. Z obecného hlediska práce představuje solidní základnu pro další experimentální práci. Některé výsledky lze nepochybně aplikovat bezprostředně v klinické praxi.

Celý spis vychází z dílčích výsledků výzkumu, které byly samostatně publikovány v odborném tisku a prošly tedy úspěšnou veřejnou oponenturou. Navíc práce autora je oponentovi známa také z referátů na různých morfoloických sjezdech.

Dotazy a připomínky uvedené při hodnocení výsledků badatelského úsilí dr. Uhlíka nemají naprosto kritický charakter, nesnižují validitu výsledků, ale spíše jsou jen zamyšlením nad danou problematikou. Kromě již uvedených k práci dalších připomínek nemám.

Závěr

Disertační práce MUDr. Jiřího Uhlíka, **Vliv různých experimentálních, diagnostických a terapeutických zásahů na buňky epitelu dýchacích cest** je hodnotné dílo dokazující vysokou kvalitu vědeckovýzkumné činnosti autora. Zcela jistě splňuje podmínky stanovené v § 47 Zákona o vysokých školách č. 111/98 Sb.

Proto rád doporučuji, aby byla jmenovanému po úspěšné obhajobě práce a podle platných předpisů udělena hodnost

doktor ve zkratce Ph.D.

V Brně dne 15. 8. 2007

prof. MVDr. František Tichý, CSc.